

פנימיות היראה וטבעיותה

אנו רואים בפרק זה שהתכלית היא שהמידות תהיינה נקבעות בטבע החיים, בטבע הנפש. הרב כבר דיבר על טבע ראשון ושני. באופן מקורי מצד קדושת הנשמה הישראלית המידות הן טבעיות, אלא שאח"כ בפגישה עם הגוף ועם העולם החיצוני בתקופת הילדות, נקבע טבע שני, טבע של הרגל שנעשה טבע, וזהו הקושי. וישנה האפשרות להחזיר למצב של הטבע הראשון. ואם לא היה המצב מקורי, אם לא היה זה הטבע העצמי של הנפש, אלא מצב מחודש נקנה בעמל האדם היה זה תמיד מצב מלאכותי ולא היה יכול להיות טבעי. והמעלה הנדרשת היא — קביעותן של המידות, וזה מתוך דבקותן בנפש, ולזה קרא מעלת הדבקות, שבהימשך המדות אחר דעת ה' יהיה דבק בד'.

ישנו קושי בלימוד יראת ד'. מפני שהטבע של כל הכוחות האלו, בתקופה הבלתי מבוררת של הילדות הוא נקבע לא בדרך האידאלית המקורית, דרך של קודש, ולכן אין הדברים מובנים בערך האמיתי שלהם, המקודש. כבר אמר רשב"י שהיה ראוי שיבראו לנו שני פיות, אחד לחול ואחד לקודש. ובכ"ז נבראו עם פה אחד, שבאמת אותם כוחות הנפש שהם משמשים אותנו בחיים בכלל הם עצמם נועדו שנשתמש בהם בעבודת ד'. מפני שעבודת ד' היא אינה דבר צדדי בחיים, אלא עצם החיים, כל החיים, כל האדם. לכן אין לנו שתי פיות — הופעה של שני אורגנים נפרדים. ואומר הרב שיש לנו ללמוד מזה עד כמה צריך ללמוד ענייני אמונה ויראה, שהרי צריך שתהיינה טבועות בטבע החיים, וצריך ללמוד באופן המספיק לקובעו בנפש.

במוסר הקודש (פרק צ"ט) שם הוא מברר ענין זה. אומר את אותם הדברים אבל בסגנון אחר וחשוב להבנת הרבה דברים בעניינים רוחניים של מוסר ומחשבה שצריך את היסוד הזה כשבילים.

המטרה — אומר אצלנו הרב, שהמידות הטובות, הקדושה, הן תהיינה קבועות בטבע החיים ממש. צריך לדעת שהמילה טבע בעניינים רוחניים נמצאת בשימוש בכמה מובנים. לפעמים כתוב טבע כדבר שלילי, חיצוני. ברמב"ם — תגבורת הטבעים. "עד ששוב מתגברים הטבעים והאדם נמצא שוב בליל חזק כחושך" כך אומר הרמב"ם בהקדמה למורה נבוכים. לפעמים המובן של טבע הוא הטבע השני, מה שנקרא אצלינו ההרגל שנעשה טבע לעומת הטבע המקורי של קודש. אבל יש גם הטבע העליון, הטבע הראשון. וההבנה הזו שאנחנו מבינים את כל העניינים הרוחניים שהם טבע ממש מצד האמת, מצד קדושת ישראל, מצד טהרתה של הנשמה. יש בזה רוח גדול. וזה הפרק הזה באוה"ק.

"שבים אנו אל מושגי הטבע גם במובן הרוחני, וזוהי תפארתנו". אנחנו צריכים להבין שגם הענינים הרוחניים הם טבע החיים, הם עצמיות הנפש, הנטיה שלנו בישראל. "הרוחניות, המוסר, השקיקה האלקית, כשהיא מוכרחת בתור חטיבה טבעית", יש לזה חשיבות רבה אם אנחנו מבינים ותופסים כך, שכל זה מוכרח להיות. האידאליות המוסר, השקיקה האלוקית, הם מוכרחים להיות קבועים בקרבנו, הם נדרשים, נתבעים בעומק חיינו בהכרח טבעי, שהם נתפסים אצלנו בתור חטיבה טבעית, ומוכרחים בחיינו כחטיבה טבעית אז — "הרי היא מארגנת את האדם העולם והחיים במערכה של אושר עליון נשגב אידאלי, והעולם הולך ומתתקן במלכות שדי". יש הבנה כזו כאילו שיש טבע, חוקי ברזל, חוקיות עיוורת שהיא שולטת במציאות, והקדושה לוחמת נגד זה, באה להדריך את האדם שלא לפי הטבע. זה הכל תפיסה שטחית, עדיין לא ירדנו לעומק הענין. ברגע שאנחנו מבינים שהרוחניות, המוסר, השקיקה האלוקית, היא מוכרחת בתור חטיבה טבעית. חטיבה טבעית — טבע — זה כבר לא נוגע רק לאדם בעצמו. כאשר אנחנו מדברים על טבע אנחנו מדברים במובן המדעי הרגיל. טבע זה חוקיות שכוללת את האדם ואת כל הברואים והיצורים, את האדם והעולם. זו חוקיות שעוברת את כל סדרי המציאות. האדם, הדורות, ההווה, וההסתוריה, שמים וארץ. חוקיות טבעית מארגנת את כל זה ביחד לחטיבה אחת. כשסברנו שיש טבע, חוקיות כוללת ורחבה "חוקות שמים וארץ" והאדם צריך לכבוש את עצמו וטבעו על יסוד הדרכה רוחנית, א"כ הרוחניות אינה כל המציאות, כל החוקיות של הכל. אבל כאשר אנחנו מבינים שהרוחניות היא חטיבה טבעית, אז "הרי היא מארגנת את האדם העולם והחיים במערכה של עושר עליון נשגב אידאלי", כי זהו הטבע, זה אמיתת הפשט במציאות, זה הערך האמיתי של המציאות. ובתפיסה הזו אנו יורדים לעומק האמת. לאמת — לאמיתה של כל המציאות, כי זו החוקיות האמיתית של הכל, זו החוקיות הפנימית, החוקיות שבסופו של דבר תנצח את כל השאר, ויתברר שהעולם הזה יתעלה יתברר ויזדכך ותתגלה האמת. והעולם הזה לעתיד לבוא יהיה העולם הבא. יתגלה מה אמיתת ערך החוקיות של המציאות. תורה נקראת חוקות שמים וארץ. "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". "הרי היא מארגנת את האדם העולם והחיים במערכה של אושר עליון נשגב אידאלי", — עצם המציאות היא אידאלית, עצם טבע החיים, ההווה, הם אידאליים "והעולם הולך ומתתקן במלכות שדי".

"מי זה לא ישתוקק לזה, שיהיה הטוב והצדק טבע קנוי בכל נפש", שיהיה זה טבע, אם זה טבע הרי זה עצמי, אין זה דבר הנכפה מן החוץ. "ומי זה לא ישאף, שהוד החיים העליונים בהוד רוחניותם ושיגוב מציאותם יהיו מאוגדים בעוצם הטבעיות שלנו. מי לא ידע שנצחון הטוב והחיים על הרע והמות הוא מאוחז בהקביעות של הטוב והחיים בתוכיות הטבע המסודרת האיתנה". הטוב והחיים יתגברו על הרע והמות במציאות, משום שיגלה קידוש ד' בעולם ותימלא

הארץ דעה את ד', משום שגאולת ישראל תגלה את הערך האמיתי של עולם ומלואו. הערך האלוקי של הכל. אנחנו רואים את הרע ואת המות כחוקי ברזל במציאות. לא יתכן שיבואו הטוב והחיים ויתגברו עליו וינצחו אם הם לא יהיו נקבעים בעומק החיים ונתפסים בהבנתנו, ומתכרכים מצד ממשיותם שהם טבע ממש. שהם עומק האמת העצמית הטבעית של כוחות החיים וסדרי ההוויה. "מי לא ירע שנצחון הטוב והחיים על המות הוא מאוחז, [הוא תלוין], בקביעות של הטוב והחיים בתוכיות הטבע המסודרת האיתנה. ובתוך המושג של הטבע מבינים אנו כבר, מהי העבודה האלוהית, מהי חובתה של תורה בקיומה ותלמודה. עד כמה העולם צריך מזון ופרנסה רוחנית, כדי להתקיים באופי כדי שהאידיאליות תעמוד בו בראש".

"אנחנו נקח מן הטבע את העזו שלה", [אנחנו רואים את הטבע בחוקיות הביולוגית, פיזיקאלית, חיצונית שלו. אנחנו רואים שהיכן שהטבע שולט שם החוקיות היא עזה, חזקה, בצורה מאוד איתנה — חוקי ברזל. אנחנו נקח — אנחנו רוצים, דורשים, תובעים ומאמינים, שכך יכול להיות וכך צריך להיות. זה עומק האמת של חיינו ושל המציאות כולה שהטוב והקודש יהיו נקבעים באותו עוז כמו של הטבע, שהם יהיו טבעיים] "נחנו נקח מן הטבע את העזו שלה, את איתנותה, את הסדר המדוייק שלה, את התמדתה", הטבע הוא מתמיד ומדוייק, היכן שאנו מבחינים שהטבע שולט שם אנו רואים סדר מדוייק מאוד בחוקיות מתמדת "ושקידתה, את מתניותה", ההיפך של עצבנות, הססנות, ספיקות, יש פה בטחון בטבע, מתניות ודבקות במטרות על אף כל מיני מפריעים "ואת העמדה הבטוחה המתגלה בחזיונותיה לגבי עצמה. אבל נשתחרר מעורונה", יש עוד תכונות שבהן אנו מבחינים בטבע. הטבע החיצוני לכאורה אינו מבחין בין טוב ורע, הוא שולט על הכל בצורה שווה "מהראותה, מהכרחותה העבודתית, משלילת כונתה, וחסרון אידיאליותה. והננו אז הולכים קוממיות, צועדים על במתי ארץ, נוחלים נחלה בלי מצרים, לובשים עז והדר, ושוחקים ליום אחרון".

כל ההבנה הזו של טבע הקודש מתחילה מן הפרק שלנו במוסר אביך. פרק זה מסביר לנו את הטבעיות האמיתית של המידות שבעבודת ד' בחיינו. זו ידיעה יסודית חשובה. הרבה פעמים רואים את היסודות, יסודות הדרכת בנין הנפש, במוסר אביך, ואח"כ רואים מזה פרקים גדולים למאוד באורות הקודש, פרקים גדולים מאוד וכוללים והבנות עמוקות מאוד והשגות רוחניות גבוהות מאד. אבל הכל מתחיל ממוסר אביך, מתחיל מן היסוד, מבנין האישיות, מי הוא האיש שיש לו השגות רוחניות גבוהות כאלה. כבר כאן אנו מבינים את המטרה של הדבקות, שהמדות תהיינה דבקות בנפש בהתמדה והוא יסוד לכל הגדלות.

כבר כאן אנו מרגישים את המטרה של הדבקות. שהמידות תהיינה דבקות בנפש בהתמדה. והוא יסוד לכל הגדלות.

ואפשר ללמוד מן הפרט על הכלל, מעבודת תיקון הנפש, על הבנות כלליות. הרב אומר במוסרה"ק שצריך תמיד ללמוד מן הפרט על הכלל ומן הכלל על הפרט.

יש כאן לימוד גדול לענין של התקופה שלנו. הרב אומר פה באמצע הפרק שעבודתנו היא שהמידות תתעלנה, אחרי הדעת לקרבה אל ד'. ואח"כ הן יהיו תמיד עמו יתברך ע"י הקביעות שלהן. ואח"כ מסביר שאין זה קביעת טבע חדש אלא חזרה אל הטבע המקורי. שאף שקודם כל אדם מוצא בקרבו את המדות לפי הטבע החיצוני שלהם, ורק אח"כ בא הטבע השני יותר מאוחר, אבל מ"מ המאוחר בזמן הוא הקודם במעלה כמובן, מבחינת עצם הנפש, כי מה שאנחנו מחזירים את המדות, אנו מחזירים אותן אל הישרות המקורית "אלוקים עשה את האדם ישר". ומתוך כך הוא אומר שלא נחשוב שאפשר לקבוע את המידות על מצב שאינו טבען הראשון באמצעים שלא היו מספיקים אף לטבען הראשון. — אפילו בשביל לקבוע את המידות במדרגה השפלה והנמוכה שלהן — המידות בצורתן הגרועה, אי אפשר בלי דעת איזו שהיא, כי בלי דעת לא נקבעות המידות. וכך הוא גם לגבי האפשרות להעלות אותן, להחזיר אותן אל היושר הנפשי, המקורי, העצמי, שא"א לעשות כן באמצעים שהם פחות מהאמצעים שהיו נדרשים כדי לקבוע אותן בדרך הנמוכה, השפלה. ואם בשביל דרכן השפלה אנו צריכים דעת כל שכן שבשביל להעלות אותן למדרגה העליונה שלהן שהיא המקורית, הראשונית במעלה אי אפשר בלי דעת. לשם כך צריך להכיר היטב מה ערכה של כל מידה, מהי נפש האדם, איך המידות מתישבות בתוכה, ואיך מברכים את המידות. ואח"כ אפשר ללכת לכבוש אותן, לקנות אותן.

צריכה להיות קודם כל הכרה קודמת. ונראה שזה נוגע מאוד לדורנו אנו. אנחנו מדברים על תשובת הדור, אנחנו רואים שיש התעוררות לציון בדורות האחרונים, התעוררות של הרגשות לאומיות. הטבע הלאומי שלנו מתעורר מתרדמתו הארוכה במשך הגלות. אנחנו חוזרים לחיות חיי עם, תודעה לאומית, הרגשה לאומית, כבוד האומה, קינאת עם מתגברת בתוכנו, צפיית טובה עתידה לכל העם, זכרונות לאומיים, קשר העם למולדת, אלו הרגשות שהתעוררו בדורות האחרונים במיוחד, ותפסו חלקים גדולים של עם ישראל. אהבת האומה זו גם כן מידה בנפש. יש אהבה לכלל, יש אהבה למשפחה ויש אהבת האומה. גם אנחנו מתבוננים כעת איך התעוררו מידות אלה, הצד הלאומי, רוח האומה, הנפש הלאומית שהתעוררה, שקמה לתחייה בקרבנו, גם בזה נוהג אותו כלל שכתוב אצלנו בפרק. גם בצורה של הציונות החילונית, בתפיסתה השטחית שכאילו עם ישראל הוא עם ככל העמים, אנחנו יודעים שלא זאת האמת ולא זה מה שדחף מבפנים, אנחנו יודעים שמה שהתעורר כאן לתחייה זה הרבה מעבר לזה, נשמת האומה התעוררה לתחיה. אלא שבנתיים מתגלה הדבר בשלב הנמוך, אנחנו צומחים מלמטה, מעפרא, כפי שכתוב בספרים שהגאולה תהיה מלמטה, הרגשה טבעית, ואח"כ יתברר במשך הזמן שההרגשה הטבעית הזאת, לא סתם אהבת האומה יש כאן, אלא גנוזה בתוך אהבה זו הכרה נשמטית שעם ישראל הוא עם ד', שעם ישראל הוא אור העולם, תיקון עולם במלכות שדי וכו'. עם ישראל הוא יסוד של ישראל ואורייתא, של קוב"ה ישראל ואורייתא

חד הוא. אבל אפילו בצורה הנמוכה של הסגנון הלאומי בדורות האלה, הצורה החילונית גם היא לא נקבעה בלי דעת. אלו דברים הסטוריים ברורים שכל אחד יכול לבדוק אותם. כמה לימוד וחינוך קדמו, כמה ספרים וספרונים, מאמרים בעיתונים וקונטרסים נכתבו, כמה כינוסים וקונגרסים, הרבה מאוד עבודה של חינוך הסברה ומאמץ להתדרת הרעיון, להעבירו מרגש התלהבותי מכריק פעם אחת לפסים ברורים של רעיון הגיוני מבוסס, מסודר שאפשר להעביר אותו לאדם הבינוני שיכול ע"פ זה לסדר את חייו. אנשים, הוגי דעות בסגנון חילוני העבירו את הרגשות האלו למספר תיזות, דוקטרינות ותפיסות יסודיות שאירגנו אותן יחד בצורה הגיונית מסודרת, מטבע עובר לסוחר לאדם הבינוני שיכול ע"פ זה להגיע להבנה ולהתחנך ע"פ זה. ועי"ז יש להרגשותיו הלאומיות ביטוי הגיוני והן ניוונות מתפיסה של דעת, דבר של הכרה. אדם צריך לתת לעצמו דין וחשבון, וכאשר הרעיון מרקם לצורה של מחשבה שיטתית מספקת באיזו מידה, הרי הוא נקבע בלב ויכול להכות שורשים ולהוציא לפועל מעשים וע"פ זה נבנים חיים לאומיים. אנחנו יודעים שהתיזה הזאת שהיא המיסדת את ההרגשה הלאומית היא עדיין לא עומק הדעת, עומק האמת. כפי שאצלנו כאן בדברי הרב הדעת שמולידה את המידות הילדותיות של הילד היא עדיין לא הדעת האמיתית, להפך — צריך ללמוד יראת ד' כדי לקבוע ולזהות את הדעת האמיתית, ואז המידות תתעלנה אל מקורן האיתן. אותה תופעה מופיעה כאן בתקופתינו. אם אנחנו יודעים שסדר הגאולה הולך קמעה קמעה אנחנו יודעים שהתפיסה הלאומית החילונית יש לה גבול עד היכן היא משמשת, עד היכן היא יכולה לשאת על שכמה את העגלה הלאומית. זהו רעיון חילוני שהוא דל ויש לו קצבה, כל מה שנולד בעולם הזה יש לו חיים וקיום שהם קצובים. הרעיון הנצחי הלאומי שלנו "נצח ישראל לא ישקר" הוא לא בר חלוף, הוא לא נולד בעולם הזה, הוא מגיע אלינו ממקור הנצח.

בזמן שאנחנו רואים סימני דעיכה של הרעיון הלאומי החילוני, והרב כותב בעצמו עוד בהתחלה שהרעיון הזה ידעך. אבל אנחנו יודעים שההגאולה הזאת היא תהליך אלוקי, אנחנו יודעים שברגע שיתעוררו הבקיעים והמשברים ברעיון הזה, לא תהיה התמוטטות ח"ו, וודאי יכין הקב"ה את הכלים כדי להציג את הרעיון וליסד אותו על יסודות יותר עמוקים, נאמנים ומקורבים לקודש. אז יבנה הבנין מחדש שלב אחר שלב עד התברכות מ"קודש ישראל לד' ראשית תבואתו", כיסוד החיים הלאומיים שלנו. הקב"ה עושה את הגאולה אפילו כאשר אנחנו לא עושים. ומסביר שם שפירושו של דבר שעל כל פנים ימצאו האנשים וייעשה מה שחייב להעשות על ידם וגם זה כלול בתוך התכנית האלוקית. אשרי מי שזוכה להיות הוא הבונה והלוקח חלק בכל זה, שזוכה להיות פועל עם אל ולהשתלב במעשה ד'. ורק חשוב שנדע שלא יעלה על הדעת שאפשר לתקן את הרעיון הלאומי ולהעלות אותו מדרגה אחת יותר למעלה בעומק הברור של נצח ישראל — ענינו הלאומי, באמצעים שלא היו מספיקים גם להבנה הנמוכה יותר, הקודמת יותר, ההבנה של הציונות החילונית. אם שם היה

צריך כל כך הרבה דעת לאומית וכל כך הרבה חינוך, הכרה והסברה שעם ישראל הוא עם ושיש לו זכות של עם וקיום של עם, להכיר את זה ולהבין מה כל זה כולל ואומר, וכל הדברים הלאו היו צריכים לבוא קודם הציונות החילונית, הרי שעל אחת כמה וכמה שהגילגול היותר רוחני של הציונות, ההכנה היותר מבררת את עומק האמת שבענינו הלאומי, לא תתיסר ולא תתברר, לא תבוא על תיקונה ולא תיקבע בלבבות, לא תכה שורשים, לא תוכל לשאת עליה את החיים המדיניים הממלכתיים והלאומיים שלנו, להיות יסוד לבנינו, ללחום את מלחמותנו ולנהל את מדיניותנו בפחות אמצעים מהאמצעים שהיו צריכים להכנה היותר נמוכה. כמה דעת הכרה חינוך והסברה מאמרים וספרים ברמות שונות של הסברה, של עיון יותר לעומק עד שהדבר יקבע יתפס ויהיה מובן ליהודי הבינוני, לרבים, להמונים, בהבנתם הרוחנית לא בפחות גדלות ולא בפחות היקף הארה בהירות וכלליות מאשר הרעיון הלאומי החילוני, עם שמירת כל היסודות הטובים והחינוניים שבו. ועוד נוסף על כל זה להראות שהכל מתגדל ומקבל ערך יותר עליון אמיתי כללי בעל עוצמה ושלמות כאשר הוא מתגלה במובנו האלוקי הרוחני.

כאשר היו דיבורים בשנים האחרונות על הדברים שאנחנו צריכים לעשות בעיתות המשבר שפוקד את המדינה, משברים חברתיים ביחס של עם ישראל לארץ ישראל, שלמות העם, שלמות הארץ, יחס של עמידה נגד תכתיבים מבחוץ ונגד חולשות מבפנים, מה מקומנו ומה תפקידנו ומה אנו צריכים לעשות, תמיד אמרתי שצריך להגיע להבנה שיש הכרח בתיקון הרעיון. כאשר החלו הסימנים הראשונים של העייפות והחלודה באיברים ולא היה מספיק מרץ, במצב כזה כאשר הרעיון עוד קיים מספיק, ונותנים דוגמא ומופת אישי, הולכים לפני המחנה, עושים דבר שמלהיב את הלבבות, אז מתעוררות הלבבות והרעיון הקודם שעדיין חי בלבבות הוא קולט את כל הדברים האלו ונותן לכל קיום וערך והדברים נקלטים ומתבססים, ואז זה מביא את התוצאות וקולע למטרה. אבל ברגע שהרעיון עצמו הולך ונחלש מפני שהוא כבר לא מספיק ורעיון חדש עומד על הפרק להופיע ועדיין לא התברר ולא קיבל את הצורה הברורה כרעיון הלב ובהכנה, אבל הרעיון הקודם כבר פג ואין בו את הקסם הכח והיכולת לשאת את החיים, כאשר יש מן מצב מעבר (עין מאמר לתקופת המעבר — מאמרי ראי"ה) — וכך צריך להיות, משום שהרעיון החדש עדיין לא הוברר ואין הוא נושא את החיים בפועל. עדיין הדבר לא התברר כתפיסה של הדור, אבל זה שהוא עומד להופיע הרי זה אומר שהדור נתגדל בפנימיותו, — נשמתו, ואז הוא תובע גדלות יותר גדולה, הרעיון הקטן כבר לא תופס אותו, אין הוא נעשה קנין בלב ואין הוא יכול לשאת את החיים. אז נוצר מצב של פער, מצב של בין השמשות, וזה גופא מאיט את התהליך מפני שמוכרחים לברר את הענין ומוכרח הדבר להתברר, ונוצר כח רוחני שמוכן באומה להתגבר ולהוציא לפועל את הרעיון בצורתו היותר גדולה, אמיתית וקרובה אל הקודש.

אנו רואים כמה מאלף הדבר לענינו, הרב כותב "כמו שאת הנפש אי אפשר

לתקן ע"י הרגשים". כך בענין הרעיון הלאומי, אי אפשר ליסד את תיקון הרעיון הלאומי על מעשים והרגשים בלבד, בזמן שהרעיון עצמו צריך תיקון. לכן אנחנו מדברים כל כך הרבה שצריך לעסוק בהסברה. יש זמן שכבר שום דבר אחר לא יעזור. אנחנו נרים את הרוח ונבנה את הבנין רק ע"י שאנחנו נהיה יותר חדורי הכרה שפה צריכה להיכנות דעה לאומית שהיא תפריח מחדש את כל ההרגשים הלאומיים וע"י כך ניוושע. אם נבין זאת כבר נהיה קרובים מאוד למטרה. אם יהיו בני תורה, אנשי רוח שיבינו את הנקודה הזו אז יחלצו להושיע ותצא הדרכה ותיקון של המשברים האלה שמופיעים בקרבנו. אי אפשר להעתיק בצורה סטריאוטיפית את צורת הפעילות מתקופה לתקופה. ובתקופתנו זאת העבודה שנדרשת להעשות, מפני שהדעה הלאומית פגועה והיא הדורשת תיקון חידוש והעמקה בצורה יותר אמיתית ומקורית.

התהליך של הגאולה הולך מן החול אל הקודש, מן החוץ אל הפנים. מן הרעיון הלאומי השטחי החיצוני כאילו שככל הגויים בית ישראל, אל ההבנה שאנחנו גוי, עם, אבל עם שיש לו ערך אחר לגמרי.

יש הרבה שלבים כפי שמוכן בפרק ל"ו ביחזקאל. קודם כל שלב של והכאתי אתכם אל הארץ ואח"כ הטהרה, וזרקתי עליכם מים טהורים, והסירותי לב האבן ונתתי לב בשר. יש קודם כל הרעיון בכללותו — מה זה עם ישראל, אמונה. מה מקומו של ישראל בעולם עד השלב האחרון של ועשיתי את אשר בחוקותי תלכו, עד שזה מגיע לפרטי מעשים, כפי שאומר הרב שהכלים הממלכתיים יעסקו בטיפוח ובהחדרה של היראת שמים בפועל ממש בכל פרטי הפרטים של החיים. ובכל זה חדור הרעיון הכללי של קודש ישראל לך.

ובדרך יש עוד שלבי ביניים בדבר הזה, יותר קרוב למקור, יותר להבין מה מקומו של עם ישראל בעולם, גם בלא בירור של פרטי פרטים של דרכי החיים המיוחדים לישראל, ארחות הקודש של חיינו בתור עם ישראל, הוא יהיה בנוי על הכרה יותר יסודית של מה זה עם ישראל, נצח ישראל, סגולת ישראל, מה מקומנו ותפקידנו בעולם, ובזה יש עוד מעלות על גבי מעלות.

וא"כ יש להבחין בין מצב שהדעת ישנה באופן שיש בכוחה לשאת את החיים והיא מזינה את הרגשות ויש מצב שהדעת כשלעצמה נחלשה ונתעררה, ואז לא די שנעורר את הרגשות מפני שרגשות אלה אין להן כבר על מה שיסמוכו. הן צריכות לקבל עכשיו יניקה והזנה ממקום אחר לגמרי, מרעיון אחר וחדש, ואז זו היא הישועה הגדולה שצריכים לצאת לישע עמנו, זה צריך להעשות וזה נדרש ונתבע. הדור צמא לזה ומתייסר ביסורים משום שהדעת המעמיקה יותר עדיין לא נבנתה ועדיין לא יצאה לפועל. היציאה הזו לפועל תעשה בלא פחות עבודה רוחנית, חינוכית, הסברתית אינטנסיבית מאשר בגילגול הקודם של הציונות. ויש להסתכל כמה נעשה בענין זה עד שנמצא הביטוי הפשוט והברור. גם את הדברים הללו אפשר ללמוד מכאן, מדברי הרב כאן כמוסר אבין. צריך ללכת מן הפרט אל הכלל. ואין

זה רק כמשל, — צריך להבין שמהדברים הפרטיים והיסודיים שמלמדים את היר"ש ואת המוסר באופן אמיתי ובאופן פרטי מבינים אח"כ מזה דברים כלל ישראליים ולפעמים גם להפך, שאפשר ללמוד מענינים כלל ישראליים על הנפש הפרטית ג"כ. בשני הכיוונים תמיד.

ויש שואלים האם ראויים אנו לעבודה זו? צריך להבין שחשוב קודם כל שנדע מה נדרש בדור הזה. אין אני אומר מי צריך לעשות מה. אבל הכל תלוי בהבנה, אם נשארים אדוקים לכל מיני דפוסים שהתרגלנו בהם ולא מבינים את נפש הדור וצרכי הדור ואת השלב שבו אנחנו נמצאים הרי שלא נוכל להושיע כלל ויתכן שאף נלך נגד הזרם ונעשה מעשים מוסרכים ומזיקים ונרחיק עוד יותר את הדור ונוסיף לו יגון על יגונו ויאוש על יאושו וקוצר רוח על קוצר רוחו מבלי להושיעו ולעזור לו. אבל מה שנהיה יותר חדורי הכרה נבין מה צריך לעשות, אז נתגבר ונעשה ונלמד את מה שצריך ללמוד בשביל הדבר הזה ונחפש את השפה והביטוי הדרך וההסברה ובעזרת ה' הדבר הזה יעשה ולא ע"י אדם אחד או שניים. זו עבודה של בנין האומה וזה מצריך דורות. אבל הדבר צריך להעשות. והדבר דרוש מאוד. וככל שמבינים יותר שהדבר דרוש מאוד הרי מתנערים הכוחות ויש סייעתא דשמיא גדול. כמו שהסייעתא דשמיא בבנין הגוף הלאומי ויש ב"ה ס"ד עד היום, כך תהיה גם ס"ד למי שהולך לבנות את הרעיון הלאומי על יסודות היותר קרובים אל הקודש.

שיחה ב"מוסר אביך". נרשם ע"י הרב פיצר שליט"א.